

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	
Изходящ №	дата 201 г.
Входящ №	дата 2017 г.
София 1113, бул. Шипченски проход № 52, бп. 17 тел.: 02/ 979 29 98 ; факс: 02/ 870 21 91	

СТАНОВИЩЕ

От доц., д.н. Румен В. Караганев

Във връзка с конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“, обнародван в „Държавен вестник“, № 97, от 21.11.2023 г., обявен от Института за исторически изследвания – БАН, по професионално направление 2.2, научна специалност „Документалистика, архивистика, палеография (вкл. историография и источниковознание)“ (Визуални исторически извори), за нуждите на секция „Помощни исторически науки и информатика“.

На заявления от ИИст.И конкурс документи са подадени от единствения кандидат гл. ас. Чавдар В. Ветов. По предписанията на ЗРАСРБ – изряден комплект материали; спазени изискванията за стаж като „главен асистент“; съответствия по необходимия брой наукометрични показатели за „доцент“. Предлаганият от кандидата хабилитационен труд „Българското националноосвободително движение през погледа на фотографията“ – отпечатан; тематика, различна от докторската му дисертация; две рецензии от изтъкнати специалисти в областта.

Изборът на тема за хабилитация, без съмнение, е сполучлив, уместен и необходим. Едно от основанията за подобна преценка е свързано с обстоятелството, че продължително време историческите трудове, по различни причини, не винаги технически, са страдали от липса на снимков материал. Достатъчно да си представим унило изглеждащото първо и второ издание на „История на България“, и какво представлява третият вариант на събирателния труд с многобройния цветен илюстративен материал, а и по принцип впечатлителното типографско изпълнение. Във въпросното сравнение коректно все пак следва да се вземе под внимание бързото напредване техниката на копиране при репродуциране на текст или фотографско изображение. При положение, че трудът на гл. ас. Ветов е равняван и по двете направления на съвременните технически изисквания, това обстоятелство многократно ще облекчи колеги при придържането им в бъдеще към привлекателни дизайнерски решения в публикациите им.

В случая с предложения от кандидата труд обаче, следва да се задоволим с асоциативните възможности на черно-бялата фотография, по причина, че друга през тогавашното историческо време не е имало. Известно е, че няколко десетилетия след откриване на фотографската техника, практикувалите този занаят във френската столица, в ателиетата си вече разполагат и с изложбен салон. Така през 1874 г. фотографът Надар предоставя представителното си помещение на група художници-съмишленици, революционизирали насоката в изобразителното изкуство, именуващи се „импресионисти“. Що се отнася до едно от съществуващото серийно направление във фотографската практика на Полуострова, съобразно избраната от автора тема, иде реч също за революционно движение, но с изразни средства и устои в „по-суровото“ им проявление – въоръжените и милитаристични формати. Явно през разглежданите десетилетия фотографията в отправните си вектори стои с различаващите се послания, но пресичащи се в устрема им за разкрепостеност. Необходимо е да обърне внимание, че в разглеждания случай самият акт на портретуване далеч не означава приобщаване към модните повеи на тогавашното време, а напълно осъзнато и с въодушевление прието знаково определение по посока към целенасочена принадлежност към национално-съпротивителните инициативи, формите им на изява и свободно волеизявление.

Хабилитационното изследване впечатлява с прецизното възпроизвеждане на широкообхватността на темата като такава, тъй както и в логичната подредба на конкретиката ѝ в обособени, съдържателни по своето естество и любопитни в изложения съпътстващ материал части. На лице е дълбочинното такстово проследяване на базата на наличния фотографски материал на забележителните събития от историята на българското въоръжено противопоставяне срещу атавистичния режим на Полумесеца. В преобладаващата си част това са персонални образи, проследени в последователността на характерните тогавашни житейски превъплъщения – от свободния избор в младежка възраст по приобщаването към формиращите съсредоточия на съпротива; нататък – преминаващи през героиката на Първа българска легия 1862 г., та чак до сръбско-турската война 1876 г. и малко след това. В продължение – останалите незасегнати от потери, ятаган, предателства и олово; в

освободеното отечество, фотографирани в моменти на почит към свършеното през отминалите драматични десетилетия от техните близки, съселяни, съученици, родственици и приятели, но останали все тъй млади.

Задължително следва да се отбележи изключително внимателното и пунктуално следване синкопите в българското националноосвободително движение за отбелязания период от петнайсетина години въз основа на фотографския материал. Авторът достига дори до такива тънкости в материята, че да стане възможно обособяването в отделни формати в представителността на персонажите пред фотографа – в единия случай, – подчертано наблягане на военните одеяния и аксесоарите към тях; в другия, – същите, напълно освободено – според модата, цивилно предрешени. Що се отнася пък до неразделната връзка между конкретиката на историческото събитие и фотографската образност, която неотклонно изследователят Ветов следва, но при липса на достатъчно аргументи в подобен смисъл, авторът обособява отделен параграф, определен тъкмо за такива, подлежащи на изясняване случаи. Няма съмнение, че подобен внимателен подход улеснява възпроизвеждането на бъдещи предположения, базирани върху подобни, не твърде разпознаваеми и „оконтурени“ категории.

Засегнатите до момента характеристики на хабилитационното изследване дават основания да се очертаят приносните моменти от заниманията със снимков материал в битността му на съпричастен аспект от историческото познание, в определени моменти – безценен. Свидетели сме как професионалното обследване на фотографската картичка от развоя националноосвободителното движение в избрания период: 1. е в подкрепа на вече известни обстоятелства в този ред; 2. допринася с информация към по-малко изяснени; 3. представя нови хипотези, догадки, твърдения, вкл. корекции на утвърдили се факти.

Всичко поменато привнася допълнителни аргументи по отношение значимостта на избраната хабилитационна тема, както и нейното впечатлително еспониране във въпросния 300 страничен, подобаващ за илюстративните характеристики на изданието формат. Следва да се припомни, щото от изключителна ценност, несъмнено са най-старите фотографски портрети, а тяхното предпазване от следите на

времето, представлява огромен проблем. Реставрационните намеси върху хартия, особено фотографска, принципно са силно ограничени като възможности; на следваща позиция – по причина на изключително сложното техническо оборудване и изискванията към него; накрая – поради дефицит на профилирани специалисти. Възпроизвеждането на наличния снимков материал в публикацията на гл. ас. Ветов представлява незаменим реверанс по посока на съхраняване на националната памет в поколенчески измерения. Що се отнася до архивен център с многобройна специализирана фотографска колекция, съперничащ си с утвърдения в Народна библиотека, публикацията на Ч. Ветов дава отговор, че това е НА-ИИст.И. В този смисъл следва и предложението, в негов бъдещ материал да представи в образ персонажите, стояли зад фотографските мехове, а в последствие – над ретушираните намеси върху плаките.

Избраната тематика и прецизно професионалното изпълнено вътрешно съдържание, текст, подредба и съпътстваща информация, напълно покрива научните критерии за хабилитационен труд, а по определени показатели, ги задминава. В моите определения той стои като изключително ценен научен каталог, придружен от съответстващ съкровено подбран текст и снимков материал, с разкрития върху значимия български сегмент от палитрата на еманципираните освободителни движения на Балканите през XIX век, а и не само в тази географска ограниченост.

Изтъкнатите високи качества на хабилитационното изследване „Българското националноосвободително движение през погледа на фотографията“, допълнени от приложените внушителен брой (25) публикации, с пълно основание ми позволява да се обърна към почитаемите участници в Научното жури да гласуват за присъждането на гл. ас. Чавдар Ветов академичната длъжност „доцент“, по професионално направление 2.2. със съответстващата научна специалност за нуждите на секция ПИНИ.

СОФИЯ,

доц., д.н. Румен Караганев

4.III.2024 г.